

Sygn. akt I Ca 559/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 grudnia 2022 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Joanna Składowska

Protokolant : Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 28 grudnia 2022 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa R. O.

przeciwko (...) SA w W.

o ukształtowanie stosunku prawnego

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 14 października 2022 roku, sygnatura akt I C 77/22

1) oddala apelację;

2) zasądza od (...) SA w W. na rzecz R. O. 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 5 stycznia 2023 roku do dnia zapłaty.

Sygnatura akt **I Ca 559/22**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 14 października 2022 r., wydanym pod sygn. akt I C 77/22, Sąd Rejonowy w Łasku orzekł, iż w ramach **stosunku prawnego wynikającego z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, łączącej pozwanego (...) S.A. w W. z posiadaczem pojazdu, którym spowodowano wypadek komunikacyjny w dniu 10 listopada 1992 r., oznacza, że odpowiedzialność pozwanego (...) S.A. w W. wobec powódki R. O. z tytułu następstw w/w wypadku nie wygasa wraz z wyczerpaniem sumy gwarancyjnej obowiązującej w dniu 10 listopada 1992 r., lecz trwa do chwili wyczerpania sumy gwarancyjnej w wysokości 3 500 000 euro (pkt. 1), a także zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5 306 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt. 2).**

Rozstrzygnięcie zapadło przy następujących ustaleniach i wnioskach:

Powódka R. O. w dniu 10 listopada 1992 r. w K., z winy kierującego samochodem marki Ł. nr rej. (...), który był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej w (...) S.A. w W., uległa wypadkowi komunikacyjnemu, w wyniku którego doznała licznych obrażeń w postaci urazu czaszkowo - mózgowego. Na skutek doznanych obrażeń R. O. nie jest zdolna

do samodzielnej egzystencji i wymaga codziennej pomocy i wsparcia. Jest całkowicie niezdolna do pracy, utrzymuje się u niej spastyczny niedowład czterokończynowy i zespół ataktyczny, ma obniżoną sprawność manualną, występują u niej zaburzenia mowy, jak i zespół psychoorganiczny.

Pozwany został zobowiązany do wypłaty na rzecz powódki renty na zwiększone potrzeby - 1800 złotych miesięcznie oraz renty z tytułu utraconych zarobków - 1 014,32 złotych miesięcznie.

W 2021 r. pozwany poinformował powódkę, iż suma gwarancyjna pozostała po wypłacie dotychczasowych świadczeń wynosi 136 483,88 złotych i może ulec wyczerpaniu.

Obowiązująca w dacie wypadku suma gwarancyjna wynosiła 7 200 000 000 złotych przed denominacją tj. 720 000 złotych po denominacji. Wynikała ona z § 14 ust. 11 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 1990 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów. Obecnie obowiązująca suma gwarancyjna wynosi 5 210 000 euro i wynika z art. 36 ust.1 pkt. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.

Wedle komunikatów Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w drugim kwartale 2022 r. przeciętne wynagrodzenie wynosiło 6 156,25 złotych natomiast w 1992 r. - 2 935 000 złotych przed denominacją tj. 293,50 złotych po denominacji.

W ocenie Sądu Rejonowego, nie ulega wątpliwości, że w ciągu ostatnich 30 lat doszło do znacznej poprawy życia w Polsce, a zwiększeniu uległ zarówno zakres świadczeń zdrowotnych dla osób niepełnosprawnych jak i świadczenia zasądzane na rzecz osób poszkodowanych

w wypadkach komunikacyjnych. W chwili wypadku przeciętne miesięczne wynagrodzenie było 21 razy mniejsze niż obecne. Ponadto 29 - krotnie wzrosła suma gwarancyjna przy obowiązkowych ubezpieczeniach OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Doszło zatem do nadzwyczajnej zmiany stosunków, wobec czego po rozważeniu interesów stron i zasad współżycia społecznego, Sąd pierwszej instancji uznał, iż właściwe będzie podwyższenie sumy gwarancyjnej do 3 500 000 euro. Suma ta pozwoli realizować uprawnienia powódki i stanowi około 2/3 obecnej sumy gwarancyjnej, która wynosi 5 210 000 złotych. Wobec czego pozwany, jako podmiot silniejszy ekonomicznie poniesie 2/3 ryzyka związanego z nadzwyczajną zmianą stosunków, a pozwana, jako podmiot słabszy ekonomicznie - 1/3.

Sąd Rejonowy zauważył także, że art. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o szczególnych uprawnieniach osób poszkodowanych w przypadku wyczerpania sumy gwarancyjnej ustalonej na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 stycznia 2006 roku nie jest przeszkodą do uwzględnienia powództwa, bowiem roszczenie poszkodowanego do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego o wypłatę renty przysługuje dopiero, jeżeli zakład ubezpieczeń nie jest zobowiązany do jej wypłaty na podstawie orzeczenia sądu ustalającego inną wysokość sumy gwarancyjnej niż ustalona w umowie ubezpieczenia zawartej przed 1 stycznia 2006 r.

Dlatego też powództwo zostało uwzględnione w całości na podstawie art. 357¹ k.c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Pełnomocnik pozwanego wniósł apelację od wyroku Sądu Rejonowego, zaskarżając orzeczenie w całości i podnosząc zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 357¹ k.c. w zw. z § 14 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów z dnia 18 grudnia 1990 r. (Dz. U. z 1990 r., nr 89 poz. 527) w zw. z art. 824 § 1 k.c., poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że w sprawie zaszyły nadzwyczajne okoliczności uzasadniające podwyższenie wysokości sumy gwarancyjnej, ustalonej przepisami w/w rozporządzenia, do kwoty 3 500 000 euro oraz, że jej wyczerpanie grozi powódce rażącą stratą mimo tego, iż do nadzwyczajnej zmiany stosunków od chwili zaistnienia

zdarzenia do dnia wyrokowania nie doszło, a nadto wypłata renty powódce nie jest zagrożona z uwagi na to, że po wyczerpaniu się sumy gwarancyjnej ubezpieczenia powódce przysługiwałoby prawo do świadczeń realizowanych przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, co doprowadziło do ustalenia wyższej sumy gwarancyjnej ubezpieczenia;

2. art. 2 i 4 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o szczególnych uprawnieniach osób poszkodowanych w przypadku wyczerpania sumy gwarancyjnej ustalonej na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 stycznia 2006 r. (Dz. U. z 2019 roku, poz. 1631) w zw. z art. 357¹ k.c., poprzez ich niezastosowanie w sprawie w wyniku błędnej wykładni i nieuwzględnienie faktu, iż do zastosowania przepisów w/w ustawy warunkiem koniecznym jest wytoczenie powództwa przeciwko zakładowi ubezpieczeń o ustalenie wyższej wysokości sumy gwarancyjnej, niż ustalona w umowie ubezpieczenia mającej zastosowanie w niniejszej sprawie, a dopiero po oddaleniu takiego żądania poszkodowanemu przysługiwać by miało prawo świadczeń realizowanych przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, przez co Sąd

w konsekwencji nie rozważył tej okoliczności w odniesieniu do przesłanek klauzuli zawartej w art. 357¹ k.c., co doprowadziło do ustalenia wyższej sumy gwarancyjnej ubezpieczenia.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego orzeczenia w pkt 1, poprzez oddalenie powództwa w całości;
2. zmianę zaskarżonego orzeczenia w pkt 2, poprzez zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed Sądem pierwszej instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;
3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pełnomocnik powódki wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Skarżący w pierwszej kolejności zakwestionował spełnienie przesłanki zastosowania art. 357¹ k.c. w postaci nadzwyczajnej zmiany stosunków, której strony w chwili zawierania umowy nie przewidziały. Posłużenie się przez ustawodawcę pojęciem „nadzwyczajności” nie upoważnia jednak do twierdzenia, że zmianę taką tworzą wyłącznie okoliczności jednorazowe, dramatyczne, spektakularne. Nadzwyczajna zmiana stosunków może wystąpić także w warunkach stabilnego rozwoju gospodarczego, bowiem może ją tworzyć ciąg zdarzeń w postaci przemian społecznych, gospodarczych i politycznych, które przez swoje oddziaływanie na treść łączącego strony stosunku prawnego zniweczyły pierwotne kalkulacje stron, a które nie były, nawet przy dołożeniu należytej staranności do przewidzenia w chwili zawarcia umowy.

Nadzwyczajną zmianę stosunków w przedmiotowej sprawie tworzy przede wszystkim wejście Polski do Unii Europejskiej i tego skutki w postaci nie tylko obowiązku implementacji prawa unijnego dotyczącego poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych

i zagwarantowania im zabezpieczenia wysokimi sumami gwarancyjnymi, ale nadto w postaci przyspieszenia gospodarczego skutkującego wzrostem średnich wynagrodzeń, czyli wzrostem zamożności społeczeństwa, zmiany postrzegania funkcji ubezpieczenia jako systemu chroniącego poszkodowanych a nie ubezpieczających, dopuszczenia w obowiązującym prawie szerszej ochrony poszkodowanych przez wprowadzenie do systemu prawnego art. 446 § 4 k.c. a także art. 442¹ k.c. oraz zasądzanie przez sądy (jako stała tendencja) coraz wyższych odszkodowań. Zakres zmian obrazuje akcentowana przez Sąd pierwszej instancji okoliczność, że ostatecznie na dzień wyrokowania, w odniesieniu do daty wypadku powódki, przeciętne wynagrodzenie wzrosło 21-krotnie, a suma gwarancyjna 29-krotnie! Przytoczone

fakty, jako ciąg zdarzeń mogą być traktowane, jako nadzwyczajna zmiana stosunków, której strony zawierając umowę nie przewidziały (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2012 r., II CSK 646/11).

Ponadto, zgodzić należy się z Sądem Rejonowym, że wprowadzenie regulacji przewidzianych ustawą z 19 lipca 2019 r. o szczególnych uprawnieniach osób poszkodowanych w przypadku wyczerpania sumy gwarancyjnej ustalonej na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 stycznia 2006 r. nie wyłączyło możliwości wytoczenia przez poszkodowanego przeciwko ubezpieczycielowi powództwa o ukształtowanie treści stosunku ubezpieczenia przez podwyższenie sumy gwarancyjnej opartego o art. 357¹ k.c. Sąd Okręgowy w całości podziela w tym zakresie stanowisko Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, wyrażone w wyroku z 28 marca 2022 r., I ACa 165/21, iż roszczenia przewidziane w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. stwarzają dodatkowe zabezpieczenie dla poszkodowanych, pozwalając im w określonych przypadkach na uzyskanie renty od Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, za okres od dnia wyczerpania sumy gwarancyjnej, nie dezaktualizują zaś możliwości ukształtowania, na podstawie art. 357¹ k.c., stosunku prawnego ubezpieczenia w zakresie sumy gwarancyjnej i nie przesądzają automatycznie o braku zagrożenia poszkodowanego rażącą stratą w rozumieniu tego przepisu.

Wraz bowiem z wejściem w życie wspomnianej ustawy nie został uchylony, ani w żaden sposób znowelizowany art. 22a ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Przepis ten zaś stanowi, że przekazując informację, o której mowa w ust. 1 (czyli o możliwości wyczerpania określonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej), zakład ubezpieczeń informuje jednocześnie poszkodowanego lub uprawnionego z umowy ubezpieczenia o możliwości wytoczenia powództwa do właściwego sądu o ukształtowanie, na podstawie art. 357¹ Kodeksu cywilnego, stosunku prawnego wynikającego z umowy ubezpieczenia, o której mowa w art. 4 pkt 1 lub 2.

Zwrócić uwagę należy na to, że w ustawie z 19 lipca 2019 r. wprost wskazano na możliwość wytoczenia powództwa o podwyższenie sumy gwarancyjnej ubezpieczenia, bowiem zgodnie z art. 2, roszczenie o wypłatę renty do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego przysługuje jeżeli zakład ubezpieczeń nie jest zobowiązany do jej wypłaty na podstawie orzeczenia sądu ustalającego inną wysokość sumy gwarancyjnej niż ustalona w umowie ubezpieczenia. Trudno zakładać, aby wprowadzenie przez racjonalnego ustawodawcę przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r., przewidujących zgłoszenie roszczenia o wypłatę renty do Funduszu, przy utrzymaniu dotychczasowych regulacji, pozwalających na wytoczenie przeciwko ubezpieczycielowi powództwa opartego na art. 357¹ k.c., prowadziło do rozwiązania, w którym to drugie powództwo musiałoby zawsze zostać oddalone, gdyż po stronie poszkodowanego nie występowałoby zagrożenie rażącej straty.

Jak słusznie podkreślił Sąd Apelacyjny w Poznaniu w powołanym orzeczeniu, sam tytuł ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. oraz brzmienie jej art. 1 dowodzą, że określone w ustawie roszczenia o wypłatę renty mają wyjątkowy charakter i nie uszczuplają ochrony przyznanej poszkodowanym przez dotychczasowe przepisy, lecz ją uzupełniają. Komplementarna odpowiedzialność Funduszu przewidziana w ustawie zachodzi wówczas, gdy doszło już do wyczerpania pierwotnej sumy gwarancyjnej, co uniemożliwia pełne zaspokojenie roszczeń poszkodowanego, który nie wystąpił o podwyższenie tej sumy na podstawie art. 357¹ k.c. lub jego powództwo w tym przedmiocie zostało oddalone.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację jako bezzasadną, o czym orzeczono w punkcie 1. wyroku.

O kosztach zastępstwa prawnego powódki w postępowaniu apelacyjnym orzeczono w pkt 2. wyroku. Wysokość opłaty za czynności profesjonalnego pełnomocnika ustalono w oparciu o § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.